

Izhaja vsaki četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo pri knjigarju Novaku na velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vredništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne prijemajo.

Oznanila se prijemajo, plača za vrstico je 10 k. in za kolek 30 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 36.

V Mariboru 3. septembra 1868.

Tečaj II.

Prvi slovenski tabor.

(Konec.)

Dr. Vošnjak: „Slovenci! Nov čas je nastal za vse narode. Kamor koli pogledamo, povsod vidimo krepko gibanje narodovega življenja. Od vseh strani nam na ušesa donijo kliči: Mi smo sinovi enega naroda, hočemo torej tudi v djansko zvezo stopiti, da si ohranimo svojo narodnost, ter jo razvijamo sebi in svojim potomcem na blagor in slavo. Le ozrmo se okolo. Nemci, Italjani, Ogrji, vsi ti narodi napeenjajo vse svoje moči, ne samo, da bi se edinili, kar jih je enega jezika, ampak segajo še celo čez svoje narodne meje in v imenu narodnosti si hočejo prisvojiti dežele, katerih prebivalci niso niti Nemci, niti Italjani, niti Ogrji. — In v tem hrupu da bi samo mi Slovenci molčali; da bi mi mirno poslušali, kako naši sosedje prištevajo tudi naše slovenske dežele od Mure do Adrije, od Triglava do Soče svoji sanjari-veliko-nemški državi? Čas je torej, da se oglasimo tudi mi Slovenci, da naravnost in odkritosrčno izrečemo svoje misli.

Mi Slovenci smo zvesti Avstrijanci in želimo, da se naše avstrijsko cesarstvo ohrani in okrepi. Kot Avstrijanci se veselimo, da se je enkrat za vselej raztrgala vez, koja je oklepala Avstrijo na nemško kolo, in ki je bila kriva naj večih nesreč za Avstrijo in jene narode. Koliko slovenske krvi se je prelilo za nemški poklic Avstrije! koliko naših težko zaslužnih krajarjev, milj. in milj. gold. se je potrosilo, da bi si Avstrija ohranila svojo veljavo v Nemčiji. Mi vsi tukaj zbrani Slovenci povzdigamo svoj glas soper to, da bi se kedaj spet ponovila pogubna ta vez, da bi se kedaj spet naše slovenske dežele htele vsiliti kteremu nemškemu bundu. (Živio!) Mi spoštujemo sočutje avstrijskih Nemcev do neavstrijskih, zahtevati pa moramo, da tudi Nemci spoštujejo našo slovansko narodnost; slovenska dežela je naša bila od nekdanj, naša je še in naša bode ostala. Porok nam je hrabri naš narod, ki ni poginol v toliko nesrečnih stoletjih, in bode zdaj še manj poginol, ko se je zdramil in krepko tirja svoje mu pirojene pravice.

Ali pa nam je res treba tirjati svojih pravic? Mi živimo v ustavni državi, ktere prvo načelo bi moralo biti: Enaka bremena, enaka pravice! Že je minolo osem mesecev, odkar se je vpeljala nova ustava, po kateri je Avstrija raztrgana v dva kosa, na cislajtanski in translajtanski. Mi Slovenci obžalujemo vpeljavo dualizma, od kterega le Ogrji imajo dobiček, mi pa povečane davke. Po tej pogodbi imamo mi cislajtanci 70% to je od vsakih 100 gld. skupnih državnih stroškov 70 gld. plačevati, Ogrji pa le po 30 gld. Skupni stroški znašajo za to leto 180 milj. gold., torej pride na nas 126 milj., na Ogrje le 54 milj., tedaj na nas 72 milj. več, kakor na translajtanjce.

Bremena se nam po decemberski ustavi niso polajšala, morebiti pa da smo na drugi strani si pridobili toliko pravic, da zaradi teh radi nosimo težja davkarska bremena? Morebiti se je skrbelo za učne zavode, za vresničenje pravic, ki se tičejo naše slovenske narodnosti in našega jezika? Kakor vsakemu drugemu narodu: Nemcem, Italjanom, Francozom, je tudi nam Slovencem naš materni jezik svetinja, ki si je ne damo ukrasti, niti oskruniti. (Živio!)

Nova ustava ima sicer §. 19, ki bi moral biti poročstvo za ohranitev in gojitev vsaki narodnosti. Ta §., okoli kterega se suče naše današnje posvetovanje, ima res lepe besede; pa kaj nam pomagajo vse še tako lepe besede, kaj vse obljube, vsi paragrafi, če le na potrpežljivem papirju stoje, djanski se pa ne izpeljavajo. „Vsi državni narodi, torej tudi naš slovenski, imajo nedotekljivo pravico do ohranitve in gojitve svoje narodnosti in svojega jezika“. Pravico tedaj imamo, si ohraniti in gojiti svojo narodnost. Ko pa skušamo poprijeti se teh pravic, koliko raznih over se nam stavlja od vseh strani. Ustava res v §. 19. pripoznava, da so vsi v deželi navadni jeziki enakopravni v šoli, v uradu in v javnem življenju; po tem odstavku bi toraj moral tudi naš slov. jezik uživati vso enakopravnost v šoli, v uradih in v javnem življenju, ker se govori v štajerski, kranjski, koroški in primorski deželi. A poglejmo, kako se ta točka v resnici izpeljuje. Niti v šoli, niti v uradnih, niti v javnem življenju nima naš slov. jezik pravice, ki bi mu šla po tem §.

Ali je to izpeljava §. 19.? Zakaj so postave, če se po njih ne ravna? Ali ne pomisli vlada, da s takim počenjanjem si sama podkopava in odbija zaupanje slovanskih narodov? Ali potem ni vlada sama kriva, da ljudstvo začinja dvomiti nad njeno dobro voljo? §. 19 ostane toraj le gola, prazna teorija, dokler se ne pridado izvršilne postave, in dokler vlada tega ne stori, nimamo zaupanja, da ji je v resnici mar za želje in zahteve našega slovenskega naroda. (Živio!) Svetujem tedaj tole resolucijo: Tukaj zbrani slovenski narod soglasno izreče, da v §. 19 osnovanih državnih postav ne najde poročstva svoje narodnosti:

Dokler ne bode dodane §. 19 izvršilne postave in djansko vpeljane.

Kakor drugi se je tudi ta poslednji oddelek resolucije sprejel enoglasno.

Prvosednik se potem zahvalja vsem pričujočim, ki so od daljnih in bližnjih krajev prišli in jih niso niti vročina, niti druge zapreke ustavile, udeležiti se sveta in sklepa o narodnih zadevah. Izrekel je potem zahvalo c. kr. komisarju Globočniku, ki se je v vsem ljubeznivo obnašal, in ko je prvosednik povdarjal, da v drugih deželah našega cesarstva je drugače s tabori, kar se vladnih mož tiče, počastilo je ljudstvo c. kr. komisarja z živio-klici. Z živio-klicem cesarju prvosednik izreče, da je tabor končan.

Po tako izvrstno končanem taboru se je ljudstvo še le celo počasu začelo pomikovati od odra, znamenje, da še se ni naveličalo poslušati govorov svojih rojakov, če ravno so trajali dve uri.

Ko se je ljudstvo po velikem travniku in pod vgodno senco v skupine vselo, se je začela prav lepa narodna veselica. Na dveh straneh se je čula godba lepih narodnih pesmi, pri posameznih skupinah pa mnogo izvrstnih govorov, napitnic in pevanja slovanskih pesmi in ta veselica je trajala do drugega jutra brez da bi se bila zgodila naj manjša zmeta. Posebno hvalo zatoraj moramo izreči ljudstvu, ki se je tako čedno obnašalo. Ko je napočila noč, se je ljudstvo razveselilo z lepim umetnim ognjem.

Tudi v čitalnici se je zbralo veselo društvo, ktero se je zabavljalo z govori, pevanjem godbo in z plesom.

Drugo jutro so ljubljanski Sokolovci, prej ko so odšli, še p ozdravili dr. Ploja predsednika taborskega odbora in ljutomerske čitalnice z lepo pesmico, da se mu tako zahvalijo za prav prijazno sprijetje.

Drugi tabor bode 6. septembra t. l. v Žalcu blizu Celja — Bog daj srečo! —

Samo v takem delovanju in v takem postopanju bomo našli svojo rešitev!

Tudi po telegrafu so došli lepi pozdravi in eden celo iz Karlovic v Slavoniji.

Gospodarske stvari.

Ptički varhi polja in logov.

Ptiči selivni in drugi so naj boljši varhi polja in logov in naj nesrečnejša misel je ta, da bi se morali ptiči pokončavati. — Če ne bi bilo ptičkov, ki neizmerno mnogo, mrčesa pojedjo, ne bi bilo v kratkem več gledati niti listeka na veji, niti sadja ne drevesih, niti travice na polju in celo bivanje človeško bi došlo v veliko nevarnost.

Hočemo malo pogledati, kako neizmerno zlo se more mrčes pomnožiti in bomo tedaj taki našli kako neizmerno nevaren bi mogel človečanstru postati.

Jedna bela drevesna metuljka n. p. iznese 80—100 jajec; samica pretenice pa 300, samica drvotoča 1000; prosta osa iznese 3000 jajec; jedna mravljica 4—5000, zeljnata uš 15—30.000; listna uš pa že ima po petem rodu više od 60.000 milijonov zarodnikov. — Kako neizmerna množina bi zatoraj že v jednom letu nastala! in lahko si tedaj mislimo, da v nekih letih ne bi več bilo zelene travice na celem svetu; moramo tedaj reči, da so v celem velikem gospodarstvu stvoritbe, ptiči, ki ta mrčes pobirajo, naj vekši ravnatelj. — Kako neizmerno mnogo kvara delajo oni, ki te mile, prijazne dobitnike človeštva, lovijo in streljajo! — To velja tudi o onih ptičih roparicah, od katerih se celo plača vtreljina. Spadajo pa sem, izjemni veliko hostno sovo, tudi vse sove. Jedna sova ki v močvirnih krajih živi, je ravno prej, ko jo je nahvaležni strelec umoril, pojedla 3 poljske miši. Jedna pegasta sova je skorej vsakih pet minut prinesla miš svojim mladim v gnezdo. V želodcu jedne navadne male sove so našli 75 gosonic in škodljivih pajkov. Ali tedaj ni prav velika sramota, če kmet svojega naj vekšega prijatelja vstrelji in razprtega na škedenj ali hlev pribije? — Ptički pevci pa živijo skoraj od samega mrčesa in ga zatoraj neizmerno mnogo pokončajo. Za izgled hočemo vzeti tukaj lastavko in videli bomo zadosti jasno neizmerno jeno hasnovitnost. — Lastavka se giblje čez dan 16 ur, ona krmi svoje mlade naj manje 20 krat. Lastavkin par pa je vsak dan više 600 krat v gnezdu. Ker pa vsaka stara lastavka vsakokrat v gnezdo prinese 10—20 mrčesov, pokonča jeden par lastavk na dan naj manje 6400 mušic in muh. Za svoj živež potrebujejo starši 600 muh in mušic na dan. Jedna rodovina lastavk pokonča tedaj vsak dan 4090 in v jednom mesecu 210.000 škodljivih mrčesov in še tudi više. Če jeden par starih lastavk v jednom mestu, dokler še je sam, 30.000 mrčesov pokonča, tako pokonča jedna lastavkina rodovina skoz celo polletje, če ima sedem glav, 576.000 mrčesov. Če je tedaj v jedni vasi 100 takih rodovin, požerejo te čez celo polletje 57 milijonov mrčesov. — In to ne bi bilo v korist gospodarstvu?! —

Sadjereja.

— VI.

Pri okuliranju je potrebno.

1. Nož za okuliranje, zadostuje ti peresnik če posebnega noža za to nimaš, posebno rezalo (klina), ktere ospica gori stoji, in ktero se navadno rabi za struganje.

2. 10—12 palcev dolgi in $\frac{3}{4}$ palcev široki trak iz ličja, ali platna, ali debela povolna preja.

3. Vejica iz ktere se jemljejo oka in posoda z vodo.

Okulira pa se tako le: Na zlahtni vejici vrh lepega oka se vreže v skorjo $\frac{1}{4}$ palca poprečki od tod se od vsakega kraja tega reza vroče 2 palca doli tako vendar, da reza spoder skupej dojdeta in ta izrezan košček se pravi ščit na katerem tudi se oko nabaja. Po tem dojde nekoliko bolj težavno delo, namreč odluščenje tega ščita od debla, tako da se pravi kal, ki se nahaja na notrajni skorji za

okom, s skorjo vred lepo odluči in ne ostane na deblu. Ščitova skorja se mora zato naj prej okoli reza z nožem ali s kosteno pripravo za to, nekoliko odluščiti, po tem z dvema prstoma prijeti in naglo tako od debla odtrgati, da se malo na stran potisne. Zdaj pa se taki naj prej naj pogleda, ali se odzadaj na ščitu nabaja kal ali ne, če je kal na ščitu, opaziš na njem belo piko, če ne, malo luknjico. Če je na ščitu luknjica, je ostal kal na deblu, oko je tedaj za nič in okuliranje prazno delo. Če so vejice za okuliranje že malo suhe, ali če nimajo zadosti zrelih ok, ali če oko na mali grbi sedi, kakor je to navadno pri marilicah, breskvah in nekterih hruškah, se oko zlo redkokrat s kalom vred odluščiti da. Tukaj je potrebno, da se s ščitovo skorjo tudi nekoliko lesa izreže, kar se sicer težeje dela, ali je vendar gotov način, da se okuliranje prime. Dela pa se to tako le: Ščitova skorja se mora ravno tako izrezati, kakor je že sgoraj rečeno, tudi se ščit mora po rezih nekoliko odluščiti, ko se je to zgodilo, se nož pod ščitovo skorjo malo v les porine in tako z lesom vred od debla odtrga. Če si preveč lesa z okom odtrgal, odreži varčno les, ali vendar tako, da še ga malo pod okom ostane.

Če si na ta način ščit z okom vred srečno od debla odtrgal, ga moraš spet taki na odtrgano mesto deti in tamo z prsti leve roke držati, da se ne posuši. Neki imajo tudi navado, da ščit vzememo taki v usta, kar vendar ščitu zna škoditi posebno pri tabakarjih.

Na oni strani divjaka, ki je obrnena proti jugu ali zahodu in za palec od zemlje se vreže poprečki, malo dolgše v skorjo, kakor je širša stran ščita dolga, od sredine tega reza se spet vreže skorja doli po deblu za eden palec dolgo. Oba rezaja po tem napravita podobo velike črke T. Ne sme se vendar globše vrezati, kakor samo toliko, da se skorja celo prereže. Po tem se mora skorja po rezih na toliko od debla odluščiti, da se lahko pod njo vrine ščit. Odluči pa se skorja ali z nožem ali z kakim drugim navlašče za to napravljenim orodjem. Ko se je skorja odluščila se vloži ščit tako, da širši kraj ščita z rezom poprečnim na divjaku na tančno skupej dojde in da se ščitova skorja ne odluči, ali oko s divjakovo skorjo ne pokrije. Za obezo se vzeme trak iz ličja, ki se mora naj prej pod okom dvakrat okolo ščita in divjaka prav močno omotati, po tem se potegne trak nad oko in se spet tukaj dvakrat prav močno okol ščita in divjaka ovije; tukaj je posebno potrebno paziti na to, da trak poprečni rez prav dobro pokrije, da ne more volhkoba notri. Po tem se trak spet potegne doli pod oko in se tukaj z drugim koncec dobro zaveže. Nad okom in pod njim se mora trak posebno močno nategniti, da oko tim lože priraste.

Lahko se tudi poprečni rez pod okom napravi in postranska reza gori skupej potegneta; tedaj pa se na divjaku, tudi mora poprečni res spoder napraviti in srednji rez gori potegniti tako J. Obeza se tedaj začne zgoraj.

Nekteri dajajo prednost temu nasprotnemu delu pri okuliranju, ker širša straa ščita lože k divjakovi skorji priraste in od zgoraj volhkoba ne more tako lahko notri.

Če še je po 8—14 danih vrineno oko zeleno in polno in če še je petlica črstva, in če nadalje petlica lahko odpadne če se je malo dotakneš; se je požlahnjenje prijelo. Če pa je vloženo oko majheno in izdolbeno in petlica suha, tedaj se požlahnjenje ni prijelo. Če še je tedaj vendar drevo soknato, se še lahko požlahnjenje enkrat skusi.

Gospodarske drobtinice.

VII.

Danes pride tudi Brezovec z očetem Čeričem k meni. Čerič mi naj prej pripoveduje, da je svoji ženi debelo za ušesa zapisal, kako se varjejo jajca gnjilobe.

Brozovec pa prosi sveta, kajti hoče staviti novi hlev.

No oče Čerič! vi ste že veliko na svetu skusili, bote tudi o stavbi hlevov veliko vedeli. Čerič začne!

Ljudstva stavijo si stanišča, da v njih bivajo. V starodavnih časih bivala so ljudstva v votlinah in berlogih, s časoma pa so svoja gnezda divjim zverinam prepustili, ter sebi šatore ali bajte stavili, v kojih so veseleje in zadovoljnjeje živeli.

Ker pa si je ljudstvo živino zmerom bolj in bolj pri družilo ter vdomačilo stavilo jej je sprvič ograje, kesneje pa stanišča, kojim pravilo je in dan danešni pravimo hlev.

Hočite tedaj vi Brezovec staviti hlev, stavite ga kakih 30 seznjev od svoje hiše in sicer vse hleve za konje, go-